

Відгук

**рецензента, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри
інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи**

Вищого навчального закладу

„Університет імені Альфреда Нобеля”

Сапожникова Станіслава Володимировича

про дисертаційне дослідження Феднової Ірини Миколаївни

**„Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної
діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної
освіти”, подане на здобуття наукового ступеня**

доктора філософії (PhD)

зі спеціальності зі спеціальності 015 – професійна освіта

Сучасний стан українського суспільства, який в історичному аспекті характеризується як *етап криз, соціальної напруженості та невизначеності, хаотичності подальшого розвитку* зумовлює високий ступінь зайнятості працюючих батьків. Усе вищезазначене дозволяє виявити вагому наукову проблему: недостатню або фахово-хибну поінформованість батьків дітей щодо особливостей педагогічного впливу на розвиток особистості дитини дошкільного віку. Таким чином, виявлена проблема підсилюється тим, що сучасні молоді батьки, діти яких відвідують заклади дошкільної освіти (ЗДО) внаслідок своєї зайнятості, не мають достатньо часу на розвиток власних педагогічних знань, а отже, їхній вплив на дитину визначається більшою мірою інтуїтивними потягами, ніж свідомими цілями. Сьогодні, як ніколи актуальною стає проблема стресу дитини, яка змушена постійно пристосовуватись як до режиму дитячого садку, де підлягає цілеспрямованому педагогічно обґрунтованому з точки зору вікової доцільності та змістових видів розвитку впливу фахівців, так і домашніх правил життєдіяльності. У реаліях сьогодення для комфортного розвитку дитини у двох додаткових системах – домашній та ЗДО – існує потреба

організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дошкільнят, метою якої має стати ознайомлення дорослих з елементарними знаннями про особливості вікового розвитку дитини; надання їм допомоги у вирішенні особистих цілей щодо виховання нащадків, що призведе до узгодженості виховних впливів обох систем. Таким чином, виникає потреба розвитку у вихователів особливого виду фахової компетенції – готовності до просвітницько-консультативної діяльності.

У сучасних умовах методична система закладу дошкільної освіти стає середовищем, сприятливим для розвитку особистості вихователя, його професіоналізму, майстерності, мотивації його до творчості й підвищення кваліфікації. Саме тому, розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності має відбуватись у межах ЗДО, зокрема через конкретні впливи, організовані й реалізовані в системі методичної роботи цих закладів.

У контексті зазначеного, тема представленої до захисту дисертаційної роботи Феднової Ірини Миколаївни *„Розвиток готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти”* з огляду на актуальність поставленої проблеми, ступінь її дослідженості та доцільність її розробки, є своєчасною, оскільки авторка надає теоретичного обґрунтування засадам розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти, створює та здійснює дослідно-експериментальну перевірку організаційно-методичних умови ефективної реалізації вищезазначеного процесу.

З метою дослідження заявленого предмета дослідницею сформульовано й використано низку провідних ідей теоретико-методологічного та практичного характеру.

1. *Першою* з таких ідей стало здійснення аналізу психолого-педагогічної літератури та джерел з метою розкриття теоретичних засад розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної

діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти.

Так, під час аналізу психолого-педагогічної літератури та джерел з менеджменту дисертанткою було *розкрито* теоретичні засади розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної роботи з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти, основу яких становлять фундаментальні наукові джерела, в яких конкретизовано основні дефініції дослідження, такі як «просвітницька діяльність», «консультативна діяльність вихователя», «просвітницько-консультативна діяльність», «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО»; наукові розробки щодо розвитку готовності до просвітницько-консультативної діяльності вихователя; здобутки сучасних практиків, в яких обґрунтовано зміст та функції методичної роботи закладу дошкільної освіти як осередку розвитку у вихователів готовності до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Друга ідея дослідження пов'язана з обґрунтуванням сутності, структури, показників та рівнів сформованості готовності вихователів закладу дошкільної освіти до просвітницько-консультативної діяльності з батьками. Так, поняття «готовність до просвітницько-консультативної діяльності вихователя ЗДО» презентовано авторкою дослідження як якісне утворення, що дозволяє реалізовувати просвітництво батьків вихованців з актуальних для розвитку дитини дошкільного віку проблем; створювати просвітницьке середовище, застосовуючи сучасні технології комунікації з батьками; забезпечувати індивідуальний підхід у допомозі батькам через організацію консультацій з педагогічних питань розвитку дитини та залучати до консультативно-просвітницької діяльності фахівців вузьких напрямів та спеціалізацій. Здобувачкою *обґрунтовано* структурні компоненти досліджуваного утворення: мотиваційний, що містить професійні, прагматичні мотиви та мотиви престижу; знанневий, обумовлений знаннями про просвітницьку (функції, стилі, форми) та консультативну (цілі, види,

форми, способи організації) види діяльності; особистісний, у межах якого розрізняємо педагогічний такт, емпатію, самоконтроль, вміння слухати (реактивність), прагнення до самовдосконалення, організованість; організаційно-технологічний, із визначенням прикладних та організаційних умінь та методичної компетентності. Дисертанткою визначено рівні розвиненості досліджуваної готовності (високий, достатній, низький) та розкрито їх зміст.

Третьою ключовою ідеєю дисертаційного дослідження І.М. Феднкової стала розробка та теоретичне обґрунтування організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти. Так, авторкою теоретично обґрунтовано організаційно-методичні умови розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків: мотивації вихователя ЗДО до активної просвітницько-консультативної діяльності; створення у системі ЗДО методичної бази просвітницьких заходів прикладного характеру; організація взаємодії вихователів та фахівців різних галузей зі здоров'язбереження та розвитку дитини; забезпечення реалізації диверсифікованих форм підвищення кваліфікації вихователів ЗДО. Перша організаційно-методична умова, що запропонована дослідницею, пов'язана із концептуальною ідеєю залежності розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності від його спрямованості на покращення якості професійної діяльності, а цей процес є можливим за умови вмотивованості педагогів до підвищення якості її результатів. Друга умова, за її думкою, обумовлена функціями найбільш значущого середовища для професійного перетворення вихователя – системою методичної роботи ЗДО, у межах якої відбувається визначення норм та правил реалізації процесу розвитку дитини та контроль за їх дотриманням, створюються умови для ознайомлення вихователів із новітніми методиками розвитку дитини та їх реалізації у практику, ухвалюються алгоритми підвищення кваліфікації вихователів,

забезпечується взаємозв'язок між суб'єктами педагогічного процесу. Третя умова, визначена дисертанткою, корелює із положенням про активність особистості вихователя у процесах комунікації, зокрема, з фахівцями різних галузей, знання й компетенції яких становлять актуальну базу для просвітництва й консультування батьків вихованців. Виокремлення четвертої організаційно-методичної умови у контексті дослідження І.М. Феднової, спричинено необхідністю забезпечення процесу якісного перетворення вихователя ЗДО через його участь у різних формах підвищення кваліфікації, що дають можливість оновлювати знання з теми просвітництва й консультування, набувати нових компетенцій реалізації означених процесів для батьків вихованців: у різних формах, змістах, із застосуванням необхідних ресурсів. Уважаємо, що вихователь ЗДО може підвищувати рівень професійної компетентності у галузі просвітницько-консультативної діяльності за умови усвідомлення недостатності конкретних знань, умінь, особистісних якостей для його провадження, і на основі цього – активізації власних ресурсів щодо набуття необхідних для професії якостей або умінь.

Четверта важлива ідея дослідження полягала у проведенні експериментальної перевірки ефективності організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти. Під час експериментальної перевірки дисертанткою доведена ефективність і дієвість визначених організаційно-методичних умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО, що підтверджено позитивними зрушеннями, що відбулись в усіх компонентах досліджуваного утворення і обумовлені застосуванням у методичній роботі закладів дошкільної освіти таких видів діяльності: для мотиваційного компоненту – рейтингування вихователя у середовищі батьків, обумовлене їх вибором авторства у наданні просвітницьких та консультативних послуг (мотив престижу), організації можливостей модерування у батьківському середовищі просвітницько-

консультативної діяльності інших фахівців (прагматичні мотиви), активізації вихователів у представленні результатів процесу професійної якісної самозміни у фаховому середовищі (професійні мотиви); для знаннєвого компоненту – ознайомлення вихователів із інноваційними способами розвитку дитини, що можуть бути корисними для просвітництва батьків, та зі знаннями у галузі основ консультативної діяльності батьків, що були набуті у процесах підвищення кваліфікації вихователів, а також через організацію ознайомлення батьків із методиками прикладного характеру, що представлені у методичній базі ЗДО; для організаційно-технологічного компоненту – через організацію взаємодії вихователів із різними фахівцями: колегами, фахівцями, які співпрацюють із ЗДО на договірній основі, функцією яких є забезпечення здоров'язбереження дитини або робота з інклюзією; учителями початкових класів шкіл мікрорайону - шляхом організації проведення тематичних міні-лекцій, консультацій для батьків вихованців (організаційні уміння), презентацій ефективних методик розвитку дитини (методична компетентність), відеопрезентацій застосування означених методик на заняттях з вихованцями у ЗДО (прикладні уміння), а також шляхом реалізації процесів професійного самовдосконалення – через вибір програм підвищення кваліфікації (методична компетентність та прикладні уміння); для особистісного компоненту – шляхом орієнтації вихователів на оновлення професійних компетенцій та особистісних якостей, необхідних сучасному вихователеві (педагогічний такт, емпатія, самоконтроль, уміння слухати, організованість), а також прагнення до самовдосконалення - через участь у короткотривалих курсах підвищення кваліфікації, через популяризацію інноваційних методичних матеріалів та технік роботи з дітьми у батьківській аудиторії (організованість, уміння слухати).

Аналіз результатів експериментальної роботи, їх кількісний і якісний аналіз свідчать про ефективність упроваджених організаційно-методичних

умов розвитку готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності батьків у системі методичної роботи ЗДО.

П'ята ідея наукової розвідки І.М.Феднової пов'язана із підготовкою навчально-методичного ресурсу організації просвітницько-консультативної діяльності вихователів у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти. Так, дослідницею представлено авторський комплекс методичних матеріалів для вихователів щодо тематичного забезпечення просвітництва (тези лекцій) та консультацій батьків; надано рекомендації щодо тематичного підвищення кваліфікації педагогів в аспекті розвитку готовності до ведення консультативної та просвітницької діяльності у ЗДО; дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності з батьками.

Заслужують на увагу результати апробації: 13 публікацій, серед них 3 статті у провідних наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у зарубіжному науковому журналі, внесеному до наукометричної бази Scopus, 1 стаття у зарубіжному виданні, 8 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Вірогідність наукових положень, висновків, рекомендацій забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних позицій, застосуванням методів, адекватних предмету, меті та завданням дослідження, кількісним та якісним аналізом емпіричного матеріалу, практичною перевіркою.

Актуальність і новизна, важливість одержаних здобувачкою наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практична цінність сформульованих положень і висновків у сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дослідження Феднової Ірини Миколаївни є цінним у теоретичному і практичному аспектах, представляють значний науковий доробок для теорії і методики професійної освіти.

Оцінюючи виконане дослідження позитивно, слід відзначити окремі

його недоліки та висловити певні зауваження:

1. У роботі є ряд умовних скорочень, але відсутній їх перелік.

2. П. 1.2 Не зовсім зрозумілою здається нам перша з дев'яти виявлених дисертанткою особливостей організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дітей дошкільного віку, а саме: *взаємодія ЗДО з батьками має бути підпорядкована меті всебічного розвитку дитини через розвиток сім'ї*. Що саме має на увазі здобувачка під поняттям „розвиток сім'ї”?

3. П. 1.2. Щодо четвертої особливості організації просвітницько-консультативної діяльності ЗДО для батьків дітей дошкільного віку. Не можна погодитися із авторкою, що „теми інклюзії, особливостей поведження та розвитку дитини з певними хронічними захворюваннями мають бути хоча б схематично представлені у інформаційному просторі ЗДО, але більшою мірою винесені на індивідуальні консультації”. Виходячи із реалій сьогодення теми інклюзії, особливостей поведження та розвитку дитини з певними хронічними захворюваннями мають бути у повному обсязі представлені у інформаційному просторі ЗДО.

4. П. 1.3. Рис. 1.1. Структурно-компонентний склад готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. Не зовсім зрозумілим здається нам, чому до методик дослідження сформованості готовності вихователів ЗДО до просвітницько-консультативної діяльності дослідницею віднесено результати підвищення кваліфікації вихователів за темою просвітницько-консультативної діяльності. Адже результати не є методикою дослідження.

5. П.1.4. Оскільки мова йде про системний підхід, то Вами не вказано істинних авторів цього підходу. Здобувачка досліджує праці «молодих» науковців, але ні слова не пише про тих, хто перший увів до науки цей підхід. К слову Н. Самборська досліджувала дещо інші питання, як вказано авторкою під номером 195 у списку використаних першоджерел. У педагогіці вищої школи використання системного підходу розпочинається з кінця

XX століття. Так, В. Садовський, звертаючись до історії системного мислення, виокремлює два періоди в розвитку світового системного руху: 40–70 рр. XX століття та від 70–80-х років до нашого часу. Однією з перших публікацій, присвяченою питанню педагогічних систем, стала опублікована у 1970 р. стаття Ф. Корольова про можливості використання системного підходу в педагогічних дослідженнях. З того часу системний підхід широко використовується у працях, присвячених різноманітним проблемам навчання, виховання і розвитку студентів. Наприкінці 70-х – початку 80-х рр. XX століття було опубліковано праці А. Арсеньєва, М. Данилова, Т. Ільїної, В. Краєвського, Н. Кузьміної, І. Лернера, М. Скаткіна, де з позицій системного підходу досліджувалися зміст, структура і функції навчання учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів. Вищезазначені науковці відсутні у списку використаних першоджерел.

6. У параграфі 1.4. у повному обсязі не розкрито систему методичної роботи ЗДО як платформи із забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. Так, І.М. Федновою не наведені сучасні форми, методи, засоби або технології саме методичної роботи. У повному обсязі не розкрита сутність поняття „система методичної роботи як платформа”.

7. У висновках до першого розділу немає згадки про розроблену дисертанткою систему методичної роботи ЗДО із забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності.

8. П.2.2. Реалізацію першої організаційно-педагогічної умови, на наш погляд, розкрито у недостатньому обсязі (1,5 стор).

9. П.2.3. Щодо експериментальної бази дослідження. У роботі не зазначено вік, кваліфікацію, педагогічний стаж учасників дослідження. Те ж зауваження стосується і студентів. Не зазначено їх курс навчання та вік. Це є дуже важливим при здійсненні експериментального дослідження.

Проте, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження. Основні питання викладено обґрунтовано й

методологічно. Зміст, рівень розв'язання поставлених завдань дає підстави вважати, що робота виконана повністю, її висновки науково обґрунтовані, а результати мають новизну, теоретичне й практичне значення. Вважаю, що дана робота є актуальним, оригінальним, самостійним, завершеним дослідженням, яке розширює межі наукового пізнання щодо розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти, відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167).

Вважаю за можливе рекомендувати дисертаційне дослідження Феднової Ірини Миколаївни до захисту у спеціалізованій раді на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

**Рецензент, доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи
Вищого навчального закладу**

„Університет імені Альфреда Нобеля”

С. В. Сапожников

